

Контрастивний аналіз лінгвокультурних конотацій зоонімічних образів в англійських, українських і російських пареміях

Ірина Зоренко

*кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри англійської філології,
Криворізький державний педагогічний університет
(пр. Гагаріна, 54, Кривий Ріг, 50086, Україна)
e-mail: zorenko.iryana@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-7628-2724>*

Ольга Каневська

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри перекладу та слов'янської філології,
Криворізький державний педагогічний університет
(пр. Гагаріна, 54, Кривий Ріг, 50086, Україна)
e-mail: o.b.kanevska@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-1703-7929>*

Використання контрастивного аналізу як лінгвістичного методу дослідження є ефективним на всіх рівнях мови, особливо на лексико-семантичному та лексико-фразеологічному. Зоонімічні образи, закріплені в мові, асоціюються з національно-культурними стереотипами, ціннісними еталонами, що свідчить про індивідуальність образного мислення народу – носія мови, а також про відмінності та подібності різних мовних картин світу.

У статті представлено контрастивний аналіз лінгвокультурних конотацій зоонімічних образів в англійських, українських і російських пареміях.

В аналізованих мовах образний стрій паремії з компонентом-зоонімом складається двома основними шляхами: як переносне значення цілого речення з прямим значенням його компонентів (частин); як переносне значення частин речення з переносним значенням цілого речення.

Виявлено типи формальних подібностей і відмінностей в англійських, українських, російських пареміях із зоонімічним образом: повна предметно-логічна та образна подібність; предметно-логічна та образна подібність на рівні цілого висловлювання та відмінність на рівні слів; тотожність предметно-логічного значення та повна відмінність в образах; подібність образів і відмінність предметно-логічних значень.

Подібність і відмінність у зоонімічних образах пояснюються низкою причин: відмінності у фольклорній образній системі; відмінності у національно-культурній системі, що знайшли відбиття в пареміях; запозичення образів із загально відомих релігійних або літературних текстів; типологічні та ареальні подібності та відмінності образної системи.

У різних мовах символічне значення зоонімів ґрунтується на значущості певної тварини, птаха або комахи в господарській діяльності, в суспільному та побутовому житті, в міфологічно-релігійному світогляді народу. На конкретних прикладах (*bull / ox; бик / віл; бык / вол*) показано, що зоонімі-образи в різних мовах можуть повністю співпадати за семантичним значенням, бути подібними, повністю відрізнятися. Зооніми реалізують основані на метафоричному переносі ментальні моделі, які мають оцінне значення та лінгвокультурну конотацію.

Ключові слова: зоонім, лінгвокультурна конотація, паремія, контрастивний аналіз, англійська мова, українська мова, російська мова

Контрастивний аналіз паремійного фонду дозволяє виявити особливості образного строю паремій, універсальні (загальні) та відмінні образи, причини подібностей і відмінностей образності та межі варіювання образів у різних мовах, зумовлені національно-культурним світоглядом носіїв певної мови.

Актуальність теми дослідження зумовлена декількома причинами. По-перше, у сучасній лінгвістиці плідно розробляються проблеми компаративістики та контрастивного аналізу (Н. Андрейчук [1], Р. Бугарські [18], С. Вандепітте та Г. Де Сюттер [2], П. Кочерган [7], Н. Романишин [11], Г. Штомпель [15] та ін.), а у перекладознавстві наголошується необхідність детального вивчення в

теоретичному і практичному аспектах контрастивного перекладу як необхідного підґрунтя, «надоснови» (Т. Шмігер [14]) перекладу загалом.

Використання контрастивного аналізу різних мов як лінгвістичного методу дослідження є ефективним на всіх рівнях мови, особливо на лексико-семантичному та лексико-фразеологічному. Складний характер семантичних значень лексичних і фразеологічних одиниць зумовлено тим, що в них знаходять відбиття як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні процеси, які прискорюють зміни на цьому мовному рівні. Також суттєву роль відіграє вплив власне лексичних взаємозв'язків на лексико-граматичну будову конкретних мов. Вивчення лексико-семантичних і семантико-фразеологічних особливостей у семасіологічному та

лінгвокультурному аспектах утруднюється без міжмовного зіставлення.

По-друге, фразеологічний фонд будь-якої мови є скарбницею духовних цінностей, традицій, світоглядних уявлень народу. Вивченню фразеологізмів загалом і паремій зокрема присвячено велику кількість сучасних досліджень, в яких фразеологічні одиниці вивчаються в семантико-структурному, стилістичному, когнітивному, лінгвокультурному, контрастивному аспектах (Н. Венжинович [3], Т. Григоренко [5], О. Левченко [9], С. А. Спренгер, В. Й. М. Левент і Дж. Кемпен [24], С. Фідлер [21], К. М. Фуриасі [22], Ф. М. М. Цитрона, Ц. Цацціарі, Чун-Тинг Хсу, А. М. Якобс [20] та ін.). Безсумнівно, що фразеологізми є «дзеркалом життя нації» (В. Маслова), в якому відбивається національно-культурна картина світу: в них містяться фонові знання носіїв мови, їхній практичний та емпіричний досвід, культурно-історичні традиції та етичні норми, асоціації, оцінки, ціннісні судження, спрямовані на характеристику людини та її діяльність. Національно-культурна специфіка паремій виявляється в її компонентах – номінативних одиницях. У фокусі дослідження знаходяться не тільки лексичні компоненти, в яких національно-культурне значення має експліцитне вираження (безеквівалентна лексика), але й ті лексичні компоненти, де воно презентоване імпліцитно (конотативна та фонові лексика), оскільки обидві групи лексичних одиниць як конститuentи тексту фразеологізму / паремії здатні викликати неадекватне сприйняття усього тексту загалом та окремих його частин зокрема.

По-третє, розповсюдженими в усіх мовах світу компонентами паремій є назви тварин і птахів – зооніми, за допомогою яких не лише описуються особливості осмислення певним народом позамовної дійсності, але й відтворюється характерний для цієї лінгвокультурної спільності менталітет. Беззаперечним є той факт, що зоонімічні образи, закріплені в мові, асоціюються з національно-культурними стереотипами, ціннісними еталонами, що свідчить про індивідуальність образного мислення народу – носія мови, а також про відмінності та подібності різних мовних картин світу.

Незважаючи на постійний інтерес науковців до вивчення зоонімічної лексики (П. Асимопулос [17], Р. Банди [19], З. Дубравська [6], О. Крижко [8], О. Семенова [12], О. Часнкова [13] та ін.), багато питань залишаються до кінця не розв'язаними, серед них – контрастивний аналіз паремій різних мов світу із образами-зоонімами, який дозволить визначити основні механізми психолого-ментальних асоціацій, що впливають на

формування та розвиток національних мовних картин.

Мета статті – у контрастивному аспекті схарактеризувати особливості лінгвокультурних конотацій зоонімічних образів в англійських, українських і російських пареміях.

Матеріал для дослідження було вилучено методом суцільної вибірки із словників паремій англійської, української, російської мов [4; 10; 16; 23].

У науковій літературі контрастивна лінгвістика розглядається як «систематичне синхронне дослідження подібності та відмінності у структурі та використанні двох або більше мовних варіантів, що проведене для теоретичних чи практичних цілей» [18, с. 54]. Саме тому контрастивні розробки активно ведуться у таких двох напрямках: виявлення специфічних рис мови, які відрізняють її від мов, що зіставляються з нею; вивчення зіставної стилістики у зв'язку з особливостями психології певного народу Штомпель [15]. Отже, контрастивний аналіз орієнтовано на зіставлення мов і мовних явищ, мовленнєвих реалізацій мовних одиниць, на порівняння функціонування мов у мовленні, а також на виявлення подібностей і відмінностей структурних типів, систем і норм мов.

У лінгвокультурології утвердилася думка, що пам'ятки народної творчості (казки, пісні, загадки, скоромовки, лічилки тощо) є важливим джерелом знань про духовні цінності народу, сховищем її культури та традицій. Фольклорні тексти, з одного боку, є однією з форм віддзеркалення менталітету нації, а з другого – засобом передавання наступним поколінням національно-культурних цінностей: у них закріплено уявлення певного народу про життя в усьому розмаїтті його проявів, осмислено проблеми буття, зафіксовано світорозуміння у межах національної культури та історії, особливості поведінки та взаємовідношень людей тощо. Безперечно, великий лінгвокультурний потенціал, найчастіше виражений імпліцитно, закладено і в пареміях (прислів'ях і приказках), які є особливим жанром усної народної творчості.

Із лінгвістичної точки зору, паремії входять до лексико-фразеологічного складу мови як фразеологічні вислови (єдності) – різновиди фразеологізмів. Паремії є одиницями більш складного типу, ніж лексеми або ідіоми, тому їх можна розглядати на декількох рівнях:

по-перше, на рівні слів: паремійний фонд мови – словник слів, із яких складаються прислів'я та приказки;

по-друге, на рівні цілісної одиниці: паремійний фонд складається як з власних, так із запозичених або інтернаціональних одиниць;

по-третє, на рівні тексту: наявність головних текстових ознак – інформативність, структурно-смыслові єдність, цілісність, зв'язаність, багатомірність, завершеність, комунікативна спрямованість, наявність імпліцитної інформації (підтексту) тощо.

Отже, контрастивний аналіз паремій повинен ґрунтуватися на розгляді зв'язків між цими рівнями: рівнем слів, рівнем фразеологізмів, складених із слів, рівнем тексту.

Лексеми-зооніми, які створюють образ, задіяні в аналізованих мовних картинах світу, можна згрупувати за їх видовою ознакою:

I. Ссавці:

1) дикі тварини: англ. *bear, beaver, fox, hare, leopard, lion, monkey, mouse, rat, skunk, squirrel, tiger, wolf*; укр. ведмідь, вепр, вовк, лев, лисиця, заєць, миша, слон, тур, цур; рос. зверь, белка, бобр, волк, заяц, лев, лиса, медведь, мышь, слон, соболь.

Наприклад: англ. *An ass in a lion's skin* (Віслюк у левовій шкурі); *To cook a hare before catching him* (Жарити зайця раніше, ніж його спіймали); *First catch your hare, then cook him* (Спершу спіймай свого зайця, а вже потім зажарюй його); *When the fox preaches, take care of your geese* (Коли лисиця (починає) читати проповіді, заганяй гусей); *Bear somebody malice* (Ведмідь на когось лютує); укр. У лісі **вовки** виють, а на печі страшино; Полоханий **заєць** і пенька боїться; **Песика** б'ють, а **левик** боїться; Орел мухи не ловить, а **слон** за мишею не ганяється; рос. Убить **бобра**; **Пожалел волк** кобылу – оставил хвост да гриву; Два **медведя** в одной берлоге не уживутся; На рогоже сидя, о **соболях** не рассуждают; укр. Як (мов, наче) **турові (вепрові)** широтина – рос. Как (что) **слону** дробина.

Цікавим є використання зооніму *a leopard* (леопард) в англійській мові: *Can the leopard change his spots?* (Хіба може леопард поміняти свої плями?), пор. укр.: Горбатого хіба [вже] могла виправить; Горбатого і могла не справить. Отже, паремія із цим зоонімом означає 'укоріненні недоліки або дивацтва людини виправити неможливо'; оцінка негативна;

2) свійські тварини: англ. *bull, calf, camel, cat, cow, dog, donkey, goat, hog, horse, hound, kid, kitten, kitty, lamb, mare, mule, ox, pig, piggy, pup, rabbit, ram, sheep, sow, steed, swine*; укр. баран, бик, бугай, верблюд, вівця, віл, віслюк, кабан, кицька, кінь, кіт, кобила, коза, корова, осел, пес, поросля, свиня, собака, теля, хірт, цап, шкапа, ягня; рос. животное, скотина, баран, боров, бугай, бурка, бык, бычок, верблюд, вол, кабан, кляча, кобель, кобыла, коза, козел, конь, корова, кот, кошка, лошадь, овца, осел, поросенок, свинья, сивка, собака, теленок, телец, телушка, щенок, ягненок.

Наприклад: англ. *The last straw breaks the camel's back* (Остання соломинка ламає спину верблюда; біблійне походження); *Till the cows come home* (Поки корови не повернуться додому); *Milk the bull (or ram)* (Доїти бика (або барана)); укр. І на **пса** прийде зима; Наша **корова** напилася з вашої калюжі; Не до

поросят свині, як **свиня** в огні; рос. **Черного кобеля** не отмоешь добела; **Свинья – борову**, а **боров** – всему городу; укр. Не тоді **хортів** годувати, як на влови їхати – рос. Не тогда **собак** кормить, как на охоту идти; укр. Пустити **цапа** в капуста – рос. Пустить **козла** в огород.

II. Птахи: англ. *bird*; укр. *птах, пташеня*; рос. *птица, птенец*.

Наприклад: англ. *It is an ill bird that fouls its own nest* (Поганий той птах, який забруднює власне гніздо; пор.: укр. Виносити (виволікати) сміття (бруд) з хати; рос.: Выносить сор из избы); *A bird in hand is worth two in the bush* (Птах у руках коштує двох у кущах; пор.: рос. Не сули журавля в небе, дай синицу в руки); укр. По пір'ю пізнаєш **птаха**; рос. Ранняя **пташка** зубки теребит (носок прочищает), поздняя глазки продирает; англ. *A bird may be known by its song* (Птаха можна пізнати за його пісню) – укр. Кожна **пташка** свою пісню співає – рос. Видно **птицу** по полёту;

1) дикі птахи: англ. *coot, crow, dotterel, dove, eagle, hawk, jay, kite, lark, magpie, nightingale, owl, peacock, pigeon, rook, swan, swallow, vulture*; укр. ворона, тава, голуб, горобець, грак, дятел, жайворонки, журавель, зозуля, крук, ластівка, орел, пава, сич, сова, сокіл, сорока, тетеря, шпак, шуліка, яструб; рос. баклан, воробей, ворон, ворона, галка, голубь, дятел, жаворонок, журавель, коришун, кукушка, кулик, ласточка, лебедь, орел, пава, павлин, синица, сова, соловей, сокол, сорока, тетеря, удод, ястреб.

Наприклад: англ. *To give a lark, to catch a kite* (Жайворонка дати шуліку зловити); *Every man thinks his own geese swans* (Кожна людина вважає своїх гусей лебедями), *If the sky falls, we shall catch larks* (Якщо небо впаде, то ми будемо ловити жайворонків); укр. **Журавель** у небі, а ти йому вже ціну визначив; **Надувся, мов сич** [на сову]; **Крукові** й мило не поможе; **Вороні** де не літять, та на смітник сідать; **Прирівняв солов'я** до зозулі; **Чорт** би **дятла** знав, коли б не довгий ніс; **Жалів яструб** курку, доки всю оскуб; рос. Одна **ласточка** погоды не делает; **От ворон** отстал, к **павам** не пристал; **Знає сову** по полету; **Велик баклан**, да есть изъян; укр. **Сова** знає, де кури ночують – рос. **Знає сорока**, где зиму зимовать; **Налетіти**, кинутися на кого, як **шуліка** на курча – **Налететь**, кинуться **коришун** (как **коришун**) на кого-нибудь;

2) свійські птахи: англ. *chicken, cock, drake, duck, gander, goose, hen*; укр. гуска, індик, качка, курка, курча, півень; рос. гусь, индейка, курица, наседка, петух, утка, цыпленок.

Наприклад: англ. *He that would have eggs must endure the cackling of hens* (Хто хоче яйця, повинен терпіти, як кури кудкудакають); *To count one's chickens before they hatched* (Рахувати своїх курчат перш, ніж вони вилупилися); *What's sauce for the goose is sauce for the gander* (Що є соусом для гуски, то й є соусом для гусака) – 'що є гарним для одного, є гарним і для інших'; укр. Кому весілля, а **курці** смерть; Два **півні**, два дими, дві господині ніколи не

погодяться; **Мале курча**, та летюче; **Потрібне**, як **гусці** ярмо на шию; В літі і **качка** прачка, а в зимі і **Тереса** не береться; рос. **Лиса** придет – и **курица** раскудахчется; Кому поживется, у того **пемух** несеться; Зовут зовуткою, а величают **уткою**; укр. Як дві баби та **гуска**, то весь базар – рос. **Гусь** да баба – торг.

III. Риби, членистоногі: англ. *fish, carp, catfish, eel, herring, mackerel, sardine, shark, sprat, trout, whale, oyster, lobster, squid*; укр. *риба, в'юн, карась, окунь, щука, рак*; рос. *рыба, белуга, вьюн, ёрш, леиц, сельдь, щука, карась, рак*.

Наприклад: англ. *All is fish that comes to his net* (*Усе, що попадається до його сіті, усе риба*); *There are plenty more fish in the sea* (*Риби в морі багато*); *To have other fish to fry* (*Потрібно жарити іншу рибу*) – ‘мати інші, більш важливі справи’; *To throw a sprat to catch a mackerel* (*Кинути шпроти, щоб піймати скумбрію*) – ‘пожертвувати малим, щоб придбати більше’; *You must lose a fly to catch a trout* (*Ви повинні втратити муху, щоб зловити форель*); *Neither fish, flesh, nor good red herring* (*Ні риба, ні м'ясо, ні добрий червоний оселедець*); *Turn red like lobsters* (*Червоніють, як омари*); укр. *Не вчи рибу плавати*; рос. *Нужен, как рыба зонтик*; *Куда конь с копытом, туда и рак с клешней*; укр. *На те й щука в морі, щоб карась не дрімав* – рос. *На то и щука в море, чтоб карась не дремал*.

IV. Рептилії, амфібії: англ. *alligator, crocodile, frog, serpent, snake, turtle*; укр. *вуж, гад, гадина, гадюка, жаба, черепаха*; рос. *змея, змейка, змий, крокодил, лягушка, удав, уж, черепаха*.

Наприклад: англ. *Know no more about something than a frog knows about bed sheets* (*Знати про щось більше, ніж жаба про простирадла*); *Later-alligator* (*Пізніше – алігатор*, римована відповідь на слово «later»); пор.: рос. *Потом суп с котом*); укр. *Аби болото, а жаби будуть*; *Коня кують, а жаба ногу підставляє*; (Іноді) *гад (гадюка) з-під соломи*; рос. *Заяц от лисицы, а лягушка от зайца бежит*; *Спокоен, как удав*; *Пригрели змейку, а она тебя за шейку*; англ. *Nurture a snake in (one's) bosom* (*Плекати змію за (своєю) пазухою*) – укр. *Вигріти (нагріти) гадюку (гадину) у пазусі (за пазухою)* – рос. *Отогреть, отогреть (пригреть) змею на груди (за пазухой)*.

V. Комахи, хробаки: англ. *bee, bug, cricket, fly, leech*; укр. *бджола, воша, тедзь, жук, жучок, комашня, муха, оса, п'явка, сарана, тарган, хрущ, чміль*; рос. *блоха, вошь, жук, клоп, комар, муравей, муха, пчела, сверчок, таракан, улита, черви, червяк*.

Наприклад: англ. *As snug as bug in a rug* (*Затишно, як клопу у килимі*) – ‘дуже затишно’; *A fly in the ointment* (*Муха в бальзамі*; пор.; укр. *Ложка дьогтю у бочці меду*); укр. *Надувся, як воша на морозі*; [Який] *тедзь* укусив кого;

Пожививсь, як собака мухою; *Тоді то буде, як п'явка крикне*; *Одна бджола мало меду наносить*; рос. *Кусают и комары до поры*; *Муравей не велик, а горы копает*; *Улита едет, когда-то будет*; *Лучше маленькая рыбка, чем большой таракан*; *Не летит пчела от меда, а летит от дыма*; укр. *Комар носа не підточить* – рос. *Комар носа не подточит*.

Аналіз лексико-семантичних груп зоонімів за їх видовою ознакою свідчить про значний перетин лексем в англійській, українській та російській мовах: ядро цих груп складають аналогічні лексичні одиниці – назви тваринного світу (наприклад, *bear, ведмідь, медведь*). На нашу думку, вибір однакових об'єктів фауни для створення образів у пареміях пояснюється подібністю природних ландшафтів, кліматичних умов проживання народів, важливістю цих тварин для сільського господарства та взагалі для виживання людей. У кількісному відношенні переважає група Ссавці, найменшими є групи Рептилії, амфібії та Комахи, хробаки. В якісному відношенні лексико-граматичні групи дещо різняться. Так, в англійських пареміях знаходимо *leopard, monkey, skunk, vulture, oyster, lobster, squid*, але в українських і російських пареміях назви цих тварин відсутні, а також навпаки, такі образи, як *сич, тедзь, хрущ* (українські паремії), *соболь, удод, муравей, улита* (російські паремії), не є характерними для англійських паремій.

Отже, лексичне наповнення лексико-семантичних груп зоонімів показує, з одного боку, універсальний характер опису світу, природного середовища, людини в їх взаємодії (антропоцентричність мовної картини світу як такої), а з другого боку – його національно-культурну своєрідність, в якій втілюється особливий спосіб сприйняття та концептуалізації світу – тип відношення усіх носіїв мови до природи, тварин, людей тощо.

У контрастивному дослідженні паремій різних мов предметом є не стільки їх зміст і граматична будова, а скільки їх образний стрій, в якому, крім необхідного семантичного значення, наявна певна лінгвокультурна інформація.

Найчастіше образність створюється за рахунок переносного значення назви тварин або птахів – зоонімів-символів. Так, *вовк* у багатьох національних культурах символізує ворожу силу, жорстокість, жадібність, *лиса* – хитрість, лицемірство, *вівця (баран)* – слабкість, дурість, жертвність, *заєць* – боягузтво, дурість, *кінь* – працелюбство, тяжку працю, красу, *орел* – велич, гордість, *курка* – дурість, цікавість, балакучість тощо. Наприклад: англ. *The big bad wolf*; *He has seen a wolf*; *Old fox*; *Play the fox*; *Set a fox to keep one's geese*; укр. *У вічі, як лис, а поза очі, як біс*; *Дивиться лисицею, а думає вовком*; рос. *Волк и из счёту овец крадёт*; *Лиса и во сне кур считает*; *Лиса всё хвостом прикроет*.

Специфіка національного бачення світу відбивається в семантиці зоонімічних образів: укр. *Знай, коза, своє стійло* – рос. *Всяк сверчок знай*

свої шесток; Голий, як руда **миша** – Гол, как **сокол**; англ. *A silly goose* (Дурна гуска) – рос. *Гусь лапчатый*; англ. *Dumb as an oyster* (Німий як устриця) – рос. *Нем как рыба*; англ. *To give a lark, no catch a kite* (Віддати жайворонка, спіймати шуліку) – укр. *Проміняв бика на індика* – рос. *Выменял кукушку на ястреба*.

Зооніми-образи досить часто входять до складу усталених порівнянь: англ. *As merry as a cricket* (Веселий як цвіркун); *To stick to somebody like a leech* (Пристати до кого-небудь, як п'явка); пор.: укр. *Причепився, як реп'ях [до кожуха]*; *Like a cat on hot bricks* (Як кіт на гарячій цеглі); укр. *Дивитися вовком* (вовкувато) – рос. *Смотреть волком*; укр. *Заяче серце* – рос. *Заячья душа*; укр. *Виприців очі, як баран* (як **теля**, як **коза**, як **цап**) – рос. *Смотрит бараном*; укр. *Уперся як баран* (як **цап**, як **свиня**) – рос. *Уперся как баран*; англ. *As busy as a bee* – укр. *Працелюбний як бджола* – рос. *Трудолюбивый как пчела*; англ. *As black as a crow* – Чорний, як **ворон** – рос. *Черный как ворон*; укр. *Вертиться, наче в'юн в ополонці*; *Крутиться, наче в'юн на сковорідці* – рос. *Вертится вьюном*; англ. *As slippery as an eel* (Слизкий, як вугор), пор.: укр. *Верткий як в'юн* – рос. *Юркий как вьюн* – 'виверткий; спритний'.

У багатьох пареміях порівняння із зоонімом виконує текстотворювальну функцію – будує образний текст вислову: англ. *It rains cats and dogs* (Дощ йде кішками та собаками); *Like a bull in a china shop* (Як бик у магазині китайської порцеляни); пор.: рос. *Как слон в посудной лавке*; *Packed like sardines* (Спаковані як сардини); пор.: рос. *Как сельди в бочке*; *As mad as a March hare* (Одурів, як заєць у березні) – 'з'їхати з глузду, здуріти'; укр. *У вічі, як лис, а поза очі, як біс*; *Дивиться лисицею, а думає вовком*; *У його грошей, як у жаби пір'я*; *Дивиться, як кошеня в каганець*; рос. *Носится, как курица с (первым) яйцом*; *Попал(ся), как кур во щи*; *Драная кошка*. Отже, у таких порівняннях зооніми через їх образний зміст відбивають особливості національної свідомості та духовної культури носіїв мови.

У різних мовах символічне значення зоонімів ґрунтується на значущості певної тварини, птаха або комахи в господарській діяльності, в суспільному та побутовому житті, в міфологічно-релігійному світогляді народу.

Зооніми-символи у різних народів можуть повністю співпадати за семантичним значенням, можуть бути подібними, а можуть повністю відрізнятися. Наприклад, в англійській мові *bull* / *ox* символізує неповороткість, незграбність: *Like a bull in a china shop*; *An old ox will find shelter to himself*; небезпечність: *Take heed of an ox before, of a horse behind and of a monk at all sides*; *You may play with a bull till you get his horn in your eye*; агресивність, жадібність: *He that will steal an egg will steal an ox*; *Let him take the bull*

that stole the calf; лицемірство: *Seldom dies the ox that weeps for the cock*; балакучість: *An ox is taken by the horns and a man by the tongue*; *Shoot the breeze (or the bull)*; слабкість: *A black ox has trot on him*; *No further than you can throw bull by the tail*; *He bellows as a bull but as weak as a bulrush*; похмурість: *As sulky as a bull*; безглуздість: *Milk the bull (or ram)*; *A cock-and-bull story*.

В українській і російській мовах бик (бугай, віл) / бык (бугай, вол) є символами упертості: *Уперся як віл (бик)* – *Уперся как бык*; *З бика ні лою, ні молока* – *Сколько с быком не биться, а молока от него не добиться*; покірності, безвідмовності, тяжкої праці: *Робити як віл у ярмі*; *Робить, як чорний віл* – *Работать как вол*; *Котрий віл тягне, того ще й б'ють*; *Вола звать у гости не мед питу, а воду возити*.

В українській мові зоонім бик / віл використовується у значенні 'не рівня, не пара; відшукуй рівню', що найчастіше реалізується в пареміях, побудованих за принципом антитези: *Кінь волові не пара*; *Чухайся кінь з конем, віл з волом*; *Знайся кінь з конем, а віл з волом*; *Кінь з конем, віл з волом, а свиня об тин, коли нема з ким*.

В англійській та українських мовах віл символізує досвідченість: англ. *An old ox makes a straight furrow* – *Старий віл борозни не псує (не зіпсує)*; *Старий віл з борозни не зверне*; пор.: рос.: *Старый конь борозды не испортит*.

В усіх трьох мовах є аналогічні паремії, в яких образ бика / вола має одне й те саме значення: англ. *Strong as a bull, as strong as an ox* – укр. *Здоровий як бик (бугай)* – рос. *Здоров(ый) как бык* – символ здоров'я та сили; *Take (or grab) the bull by the horns* – укр. *Брати, взяти (хапати, ухопити) бика (вола) за роги* – рос. *Брать, взять быка за рога* – рішучість, 'рішуче розв'язувати важку або неприємну ситуацію'; 'діяти енергійно, рішуче, починаючи з головного'; *You cannot flay the same ox twice* – *З одного вола двох шкур (дві шкури) не деруть* – *С одного вола две шкуры не дерут* – жадібність; *As lawless as a town bull*; *A mad bull is not to be tied up with a packthread*; *To roar like a bull*; *(Like) a red rag to a bull* – (Як) *бику червона ганчірка* – (Як) *красная тряпка для быка* ('предмет або дія, що призведуть до несамовитості') – несамовитість; *A golden calf* – *Золоте теля* – *Золотой телец* – символ грошей, багатства, влади грошей.

Отже, зоонімічний образ бик / віл, репрезентований в англійських, українських і російських пареміях, реалізує основані на метафоричному переносі різні ментальні моделі, які мають оцінне значення та лінгвокультурну конотацію. Контрастивний аналіз свідчить, що в мовах образ бика / вола наділяється такими позитивними якостями, як сила та рішучість. В англійських та українських пареміях цей зоонім має ще одну позитивну якість – досвідченість. Негативними якостями, загальними для паремій аналізованих мов, є жадібність, несамовитість,

агресія. В українських і російських пареміях указується на впертість, покірність, безвідмовність і тяжку працю. В англійській лінгвокультурі негативними якостями цього зооніму є небезпечність, незграбність, похмурість, балакучість, лицемірство, слабкість. Ідентичність деяких позитивних і негативних якостей зоонімічного образу в англійських, українських і російських пареміях пояснюється, на нашу думку, наявністю в аналізованих мовах загальних мовних стереотипів як проявів нормативних уявлень про людину, світ, суспільство, буття. В англійській мові зоонім *bull* наділяється більшою кількістю ознак, ніж в українській та російській мовах, деякі з них (наприклад, балакучість, лицемірство) є унікальними та характерні лише для цієї лінгвокультури.

За нашими спостереженнями, в англійській, українській та російській мовах наявні аналогічні паремії з компонентом-зоонімом, що мають однаковий образний стрій та близьку граматичну будову: англ. *Not look a gift horse in the mouth* – укр. Дарованому **коневі** в зуби не дивляться (в зуби не заглядають, зубів не лічать) – рос. Дареному **коню** в зуби не смотрят; англ. *All cats are grey in the night* – укр. Уночі всі **кішки** сірі; Вночі всі **коти** бурі, а корови сірі – рос. Ночью все **кошки** серы; англ. *If you run after hares, you will catch neither* – укр. За двома **зайцями** поженешся, жодного (і одного) не ввіймаш; Хто два **зайці** гонить, жодного не здогонить; Двох **зайців** поженеш – жодного (і одного) не доженеш – рос. Погонишься за двумя **зайцами**, ни одного не поймаешь.

Досить багато близьких за семантикою та структурою паремій в українській та російській мовах, що, на нашу думку, пояснюється їх загальнослов'янським походженням: укр. *Видно птаха по польоту* – рос. *Видно птицу по полету*; **Кінь** на чотирьох та й то(й) спотикається (**Кінь** з чотирма ногами та спотикається; **Кінь** на чотири ноги кований, а спотикається) – **Конь** о четырёх ногах и тот спотыкается. Але серед таких паремій завжди є синонімічні прислів'я та приказки, в яких загальний семантичний зміст виражається за допомогою інших образних засобів: *Був кінь, та з'їздився* (синонімічне прислів'я з іншим образним рядом: *Був волон, та став козлом*) – *Был конь, да изъездился*; *Вовка* ноги годують (синоніми: *Якби все вовк лежав, то вже б досі здох; Затим вовк не линяє, що в кошару часто никає; Кожна пташка своїм носиком живе*) – *Волка* ноги кормят; *Ворон ворону* ока не виклює (синонім: *Собака собаки не рве (хвоста не одкусить)*) – *Ворон ворону* глаз не выклюет.

В англійській, українській та російській мовах наявні аналогічні паремії з образами-зоонімами, які походять із різних літературних і релігійних джерел:

- міфи та релігія: англ. *A wolf in sheep's clothing* – укр. Пізнати **вовка**, хоч в **овецьій** шкурі – рос. **Волк в овечьей шкуре** (Матф. 7, 15) – 'лицемір, ханжа'; *To cast pearls before swine* – *Метати бісер перед свинями* – *Метать бисер перед свиньями* (Матф. 7, 6) – 'даремно говорити про щось або доводити щось тому, хто не здатний або не хоче ні зрозуміти, ні оцінити це належним чином'; *Make (one) the scapegoat (for something)* – *Зробити козлом відпущення; жертвовним ягням* – *Сделать козлом отпущения (искупления)* (Лев. 16, 21-22; 16, 9, 10) – 'безпідставно обвинувачувати людину, заставляти взяти на себе чужу провину'; *Separate the sheep from the goats* – *Отделить овец от коз* (козлов, козлиц) (Матф. 25, 31-33) – 'відрізнати добре від поганого, корисне від шкідливого';

- художня література: англ. *To kill the goose that lays the golden eggs* – укр. *Вбити гуску, що несе золоті яйця* – рос. *Убить (резать) курицу, несущую золотые яйца* – 'знищувати джерело прибутків, добробуту' (Езоп); англ. *The mountain has brought forth a mouse* (Гора народила мишу) – рос. *Гора родила мышь* (Езоп), пор.: укр. *Зайшла гора в тяж, а привела мишу* – 'інтенсивні зусилля зробити щось значне, які ведуть до незначного результату'; англ. *One swallow does not make a summer* – укр. *Одна ластівка весни не робить*; *Одна ластівка – то ще не весна* – рос. *Одна ласточка весны не делает* (Езоп) – 'не можна робити висновок із будь-якої незначної події'; англ. *To fish in troubled waters* – укр. *У мутній воді риб(к)у ловити (вудити)* – рос. *В мутной воде рыбу ловить* (Езоп; Аристофан) – 'використовувати ситуацію в корисних цілях'; англ. *It is ill to waken sleeping dogs* (Не треба будити собаку, що сплять) – рос. *Не будите спящую собаку* (Дж. Чосер) – 'не треба погіршувати ситуацію, ускладнювати її'.

Близькі за значенням паремії в різних мовах можуть розрізнятися образними компонентами, наприклад, в одній мові текстостворювальним елементом стає зоонім, а в інших – лексеми інших тематичних груп: англ. *Butter both sides of smb's bread* (Масло с обох боків хліба) – рос. *Поймать двух зайцев*; англ. *The black ship* (Чорний корабель) – укр. Біла **ворона** (**гава**); Білий **грак** – рос. *Белая ворона*; англ. *Hungry as a hunter* (Голодний як мисливець) – укр. *Голодний як вовк* (як **собака**, як **пес**) – рос. *Голодный как волк* (как **собака**); англ. *To pull the devil by the tail* (Тягнути чорта за хвіст) – укр. *Б'ється як риба об лід* (як **риба** в **ятері**) – рос. *Биться как рыба об лёд*; укр. *На коні їде і коня шукає* – рос. *В трех соснах заблудился*; укр. *Не бачить сова, яка сама* – рос. *В чужом глазу сучок видит, а в своем бревно не замечает*; укр. *Без клопоту немає догляду* – рос. *Всяк удод не живет без забот*; укр. *Кожен жучок своєю доріжкою тягне* – рос. *Всяк молодец на свой образец*; укр. *Чи карася, чи порося* – *аби наїстись* – рос. *Губа не дура, язык не лопатка* – *знает, что горько, что сладко*.

Контрастивний аналіз показує, що в англійській, українській та російській мовах зустрічаються

паремії з однаковими або різними образами, але з однаковим, подібним семантичним навантаженням, які дещо різняться за лексико-граматичною будовою: англ. *To buy a pig in a poke* (Купити свиню у мішку) – рос. *Купить kota в мешке*; англ. *A knowing old bird* (Досвідчений старий птах) – рос. *Стреляный воробей*; укр. *Шапка-бирка, зверху дірка, а в кармані воша на аркані* – рос. *В одном кармане – вошь на аркане, в другом – вошь на цепи; Каждая жаба свое болото хвалит – Всяк кулик свое болото хвалит*.

Серед паремій із компонентом-зоонімом спостерігається явище синонімії. Наприклад, *To sell the bear's skin before one has caught bear; To cook a hare before catching him; First catch your hare, then cook him*. Пор.: укр. *З невбитого ведмедя шкури не продавай; Не продавай шкуру з живого ведмедя*.

Наведемо деякі приклади: англ. *One scabbed sheep will mar a whole flock; A fly in the ointment; The rotten apple injures its neighbors; One drop of poison infects the whole tun of wine* – значення ‘щось незначне, але неприємне може зіпсувати щось гарне (настрій, враження, справу)’; *The last straw breaks the camel's back; The last drop makes the cup run over* – ‘помилки, що повторюються, невірні дії; останній удар, після якого тягар стає нестерпним’; *If the sky falls, we shall catch larks; If wishes were horses, beggars might ride; If ifs and ans were pots and pans* – ‘характеристика будь-чийх необґрунтованих, безпідставних, нездійснених сподівань, намірів’.

Досить часто в аналізованих мовах паремії побудовано за допомогою антитези – назви тварин стають контекстуальними антонімами, наприклад: англ. *To give a lark, to catch a kite* (Віддати жайворонка, піймати шуліку); *To throw a sprat to catch a mackerel* (Кинути шпроту, щоб піймати скумбрію); *Every man thinks his own geese swans* (Кожна людина вважає своїх гусей лебедями); *When the cat is away, the mice will play* (Коли kota немає поблизу, миші граються); укр. *Ставився, як лев, а загинув, як муха*; рос. *Отольются кошки мышкены слёзки; С пчелкой водиться – в медку находится, а с жуком свяжутся – в навозе окажется; Овец не стало, так и на коз честь стала*; укр. *Коли миші kota не чують, то собі безпечно гарцюють* – рос. *Без kota мышкам масленица*.

Таким чином, паремії як особливі мовні одиниці мають такі лексико-граматичні ознаки: 1) паремії як цілісні речення найчастіше уживаються в переносному значенні, рідше – у прямому; 2) паремії як текст поділяються на дві групи: текст паремії може містити образ, тобто слова у складі паремії можуть мати, крім прямого, переносні або символічні значення; текст паремії може бути безобразним; 3) паремії

складаються із слів у прямому значенні та мають загальне пряме значення.

Установлено, що в аналізованих мовах образний стрій паремії з компонентом-зоонімом складається двома основними шляхами:

1) як переносне значення цілого речення з прямим значенням його компонентів (частин). Наприклад, у паремії рос. *Мал клоп, да вонюч* назва комахи немає ніякої символіки, переносне значення характерне для всього прислів'я в цілому – ‘незначна, неприємна людина’; англ. *As melancholy as a cat* (Меланхолійний, як кіт) – ‘дуже сумний’; *Big frog in a small pond* (Велика жаба в маленькому болоті) – ‘той, хто вважає себе важливою особою’ (пор.: рос. *Важная птица*); *Happy as a pig in clover* (Щасливий, як поросля в конюшині) – ‘дуже щасливий’; укр. *А кіт ковбаску уминає, неначе й не до нього річ* – ‘не звертає уваги’; *Зав'яз, як собака в тину* – ‘(ускочив) у біду (у лихо)’;

2) як переносне значення частин речення з переносним значенням цілого речення. Наприклад: англ. *Scornful dogs will eat dirty puddings* (Гидливим собакам доведеться їсти брудні пироги (пудинги)); *To keep the wolf from the door* (Не підпускати вовка до дверей) – ‘боротися з нужденністю’; укр. *Хто родився вовком, тому лисицею не бути; Вовча натура в ліс тягне*; рос. *Молодец против овца, против молодца – сам овца; Сколько волка не корми, а он в лес глядит*.

Контрастивний аналіз англійських, українських, російських паремій із зоонімічним образом дозволив виявити декілька типів формальних подібностей і відмінностей: 1) повна предметно-логічна та образна подібність; 2) предметно-логічна та образна подібність на рівні цілого висловлювання та відмінність на рівні слів; 3) тотожність предметно-логічного значення та повна відмінність в образах; 4) подібність образів і відмінність предметно-логічних значень.

На нашу думку, подібність і відмінність у зоонімічних образах пояснюються низкою причин, з-поміж яких: відмінності у фольклорній образній системі; відмінності у національно-культурній системі, що знайшли відбиття в пареміях; запозичення образів із загально відомих релігійних або літературних текстів; типологічні та ареальні подібності та відмінності образної системи.

Паремії з компонентами-зоонімами є унікальним матеріалом для дослідження формування лінгвокультурної конотації, яка міститься в зоонімічних образах та в якій відбивається ціннісний світогляд певної лінгвокультури.

Відмінності паремій за образністю, лексико-граматичною будовою, оцінними та лінгвокультурними конотаціями, навіть за умови їх відповідності за семантичним значенням, створюють певні труднощі при перекладі прислів'їв, приказок, крилатих слів іншою мовою. Перспективним напрямом дослідження вважаємо подальший семантичний і лінгвокультурний

контрастивний аналіз паремійного фонду складання словників різних типів: двомовних, англійської, української та російської мов для багатомовних, перекладних, ідеографічних тощо.

Список використаної літератури

1. Андрейчук Н. І. Контрастивна лінгвістика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2015. 343 с.
2. Вандепітте С., Сюттер Г. Де Контрастивна лінгвістика і перекладознавство [Contrastive linguistics and Translation Studies]. *Handbook of Translation Studies*. Volume 4. 2013, pp. 36–41. Translation: 2021. DOI: <https://doi.org/10.1075/hts.4.con4> (дата звернення 30.03.2023).
3. Венжинович Н. Ф. Фраземіка української літературної мови в контексті когнітології: монографія. Ужгород: ФОП Сабов А. М., 2018. 463 с.
4. Вирган І. О., Пишинська М. М. Російсько-український словник сталих виразів. 1959 / опрацювання тексту Анатолія Євпака; [останнє оновлення 15.06.2010]. URL: <https://r2u.org.ua/data/Російськоукраїнський%20словник-%20сталих%20виразів%20%281959%29.pdf> (дата звернення 29.03.2023).
5. Григоренко Т. В. Етнографічна лексика і фразеологія у складі української літературної мови: монографія. Умань: ПП Жовтий, 2010. 216 с.
6. Дубравська З. Р. Зооніми як окремі лексичні одиниці та як компоненти сталих виразів. *Молодий вчений*. Херсон: Гельветика, 2018. № 3.1 (55.1). С. 51–53.
7. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства: підручник. Київ: Академія, 2006. 424 с.
8. Крижко О. А. Образно-номінативна та оцінна характеристика фольклорних зоосемізмів української мови. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Філологічні науки. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2019. Вип. 49. С. 80–85.
9. Левченко О. П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект: монографія. Львів: Регіон. ін.-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, 2005. 377 с.
10. Пословица не мимо молвится – Нема приповідки без правди: словник: Російські прислів'я й приказки з українськими відповідностями / упор. Н. Беленькова. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Belenkova_N/Ros_pryslivlia_-_ta_prykazky_z_ukr_vidpovidnykamy_interakt.pdf? (дата звернення 13.03.2023).
11. Романишин Н. І. Контрастивна стилістика англійської та української мов: Конспект лекцій для студентів базового напрямку «Філологія» спеціальності «Прикладна лінгвістика» освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. 140 с.
12. Семенова О. В. Семантико-прагматичні особливості зоофразеологізмів. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Т. 1. Вип. 7. С. 112–115.
13. Часнкова О. К. Фразеологічні одиниці із компонентом-зоонімом «кінь» (на матеріалі української, турецької та англійської мов). *Мова*. № 33. 2020. С. 132–137. DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2307-4558.2020.33.206543>
14. Шмігер Т. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя. Київ: Смолоскип, 2009. 342 с.
15. Штомпель Г. В. Зіставно-стилістичний аналіз дієслів «знати» в різномовних художніх текстах. *eaKirNTU* (Electronic archive Kirovograd National Technical University). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/81588495.pdf> (дата звернення 29.03.2023).
16. Apperson G. L. [et al.] *The Wordsworth dictionary of proverbs*. Hertford-London, Wordsworth editions Ltd., 2006. 656 p.
17. Asimopoulos P. A contrastive analysis of phraseologisms with the zoonym “Cat” in Bulgarian, Greek, Russian and Serbian. *Studii si Cercetari de Onomastica si Lexicologie*. 2019. Vol. 12. №1 (2). P. 134–156.
18. Bugarski R. *Jezik od mira do rata*. Beograd: Beogradski krug. 3rd ed., Beograd: Čigoja štampa / XX vek, 1997. URL: <https://ru.scribd.com/document/238156960/Jezik-i-Kultura-Ranko-Bugarski> (дата звернення 29.03.23).
19. Bundy R. Phraseological units with zoonyms: a look through the window of cultural influence. *Language in (Dis) course*. 2020. Vol. 20. P. 307–319.
20. Citrona F., Cacciari C., Funcke J., Chun-Ting Hsu, Jacobs A. Idiomatic expressions evoke stronger emotional responses in the brain than literal sentences. *Neuropsychologia*. 2019. Vol. 131. Pp. 233–248. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2019.05.020>
21. Fiedler S. Phraseological borrowing from English into German: Cultural and pragmatic implications. *Journal of Pragmatics*. 2017. Vol. 113. Pp. 89–102. DOI: [10.1016/j.pragma.2017.03.002](https://doi.org/10.1016/j.pragma.2017.03.002)
22. Furiassi C. Macaroni. English goes pragmatic: False phraseological Anglicisms in Italian as illocutionary acts. *Journal of Pragmatics*. 2018. Vol. 133. Pp. 109–122. DOI: [10.1016/j.pragma.2018.02.009](https://doi.org/10.1016/j.pragma.2018.02.009) [Get rights and content](#)
23. Speakers J. *The Oxford dictionary of proverbs*, 5th edition. Oxford University press, NY, 2008. 388 p.
24. Sprenger S. A., Levelt W., Kempen G. Lexical access during the production of idiomatic phrases. *Journal of memory and Language*. 2006. Vol. 54. Pp. 161–184. DOI: [10.1016/j.jml.2005.11.001](https://doi.org/10.1016/j.jml.2005.11.001).

Надійшла до редакції 21 квітня 2023 р.

Прийнята до друку 19 травня 2023 р.

References

1. Andreychuk, N. I. (2015). Contrastive linguistics: study guide. Lviv: LNU named after Ivan Franko. 343 p.
2. Vandepitte, Sonia & Sutter, Gert De. (2013). Contrastive linguistics and Translation Studies. *Handbook of Translation Studies*. Volume 4, pp. 36–41. Translation: 2021. DOI: <https://doi.org/10.1075/hts.4.con4>
3. Venzhinovych, N. F. (2018). Phrases of the Ukrainian literary language in the context of cognitology: monograph. Uzhhorod: FOP Sabov A. M. 463 p.
4. Vyrgan, I. O., Pylynska, M. M. (1959). Russian-Ukrainian dictionary of fixed expressions / elaboration of the text by Anatoly Yevpak; [last updated 06/15/2010]. URL: <https://r2u.org.ua/data/Російськоукраїнський%20словник%20сталих%20виразів%20%281959%29.pdf>
5. Hryhorenko, T. V. (2010). Ethnographic vocabulary and phraseology as part of the Ukrainian literary language: a monograph. Uman: PP Zhovtyy. 216 p.
6. Dubravska, Z. R. (2018). Zoonyms as separate lexical units and as components of fixed expressions. *A young scientist*. Kherson: Helvetica. No. 3.1 (55.1). P. 51–53.
7. Kochergan, M. P. (2006). Basics of comparative linguistics: a textbook. Kyiv: Academy. 424 p.
8. Kryzhko, O. A. (2019). Figurative-nominative and evaluative characteristics of folkloric zoosemisms of the Ukrainian language. *Scientific works of Kamianets-Podilskyi National University named after Ivan Ohienko*. Philological sciences. Kamianets-Podilskyi: Axioma. Vol. 49. P. 80–85.
9. Levchenko, O. P. (2005). Phraseological symbolism: linguocultural aspect: monograph. Lviv: Region. Institute of State example National Acad. state example under the President of Ukraine. 377 p.
10. The proverb does not pass by – There is no proverb without truth: dictionary: Russian proverbs and sayings with Ukrainian correspondences / emphasis. N. Belenkova. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Belenkova_N/Ros_pryslivlia_-_ta_prykazky_z_ukr_vidpovidnykamy_interakt.pdf?
11. Romanyshin, N. I. (2010). Contrastive stylistics of English and Ukrainian languages: Synopsis of lectures for students of the basic direction "Philology" of the specialty "Applied Linguistics" of the educational qualification level "Bachelor". Lviv: Publishing House of Lviv Polytechnic. 140 p.
12. Semenova, O. V. (2018). Semantic-pragmatic peculiarities of zoophraseologisms. *Zakarpatski Philological Studies*. Uzhhorod: "Helvetika" Publishing House. Vol. 1. Issue. 7. P. 112–115.
13. Chayenkova, O. K. (2020). Phraseological units with the zoonym component "horse" (based on Ukrainian, Turkish and English materials). *Language*. No. 33. P. 132–137. DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2307-4558.2020.33.206543>
14. Shmiger, T. (2009). History of Ukrainian translation studies of the 20th century. Kyiv: Smoloskip. 342 p.
15. Stompel, H. V. Comparative and stylistic analysis of verbs "to know" in multilingual artistic texts. *eaKirNTU* (Electronic archive Kirovograd National Technical University). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/81588495.pdf>
16. Apperson, G. L. [et al.]. (2006). The Wordsworth dictionary of proverbs. Hertford-London, Wordsworth editions Ltd. 656 p.
17. Asimopoulos, P. (2019). A contrastive analysis of phraseologisms with the zoonym "Cat" in Bulgarian, Greek, Russian and Serbian. *Studii si Cercetari de Onomastica si Lexicologie*. Vol. 12. №1 (2). P. 134–156.
18. Bugarski, R. (1997). Language from mira do rata. Beograd: Beogradski krug. 3rd ed., Beograd: Čigoja štampa / XX vek. URL: <https://ru.scribd.com/document/238156960/Jezik-i-Kultura-Ranko-Bugarski>
19. Bundy, R. (2020). Phraseological units with zoonyms: a look through the window of cultural influence. *Language in (Dis) course*. Vol. 20. P. 307–319.
20. Citrona, F., Cacciari, C., Funcke, J., Chun-Ting Hsu, Jacobs, A. (2019). Idiomatic expressions evoke stronger emotional responses in the brain than literal sentences. *Neuropsychologia*. Vol. 131. Pp. 233–248. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2019.05.020>
21. Fiedler, S. (2017). Phraseological borrowing from English into German: Cultural and pragmatic implications. *Journal of Pragmatics*. Vol. 113. Pp. 89–102. DOI: [10.1016/j.pragma.2017.03.002](https://doi.org/10.1016/j.pragma.2017.03.002)
22. Furiassi, C. Macaroni. (2018). English goes pragmatic: False phraseological Anglicisms in Italian as illocutionary acts. *Journal of Pragmatics*. Vol. 133. Pp. 109–122. DOI: [10.1016/j.pragma.2018.02.009](https://doi.org/10.1016/j.pragma.2018.02.009)[Get rights and content](#)
23. Speakers, J. (2008). The Oxford dictionary of proverbs, 5th edition. Oxford University press, NY. 388 p.
24. Sprenger, S. A., Levelt, W., Kempen, G. (2006). Lexical access during the production of idiomatic phrases. *Journal of memory and Language*. Vol. 54. Pp. 161–184. DOI: [10.1016/j.jml.2005.11.001](https://doi.org/10.1016/j.jml.2005.11.001).

Submitted April 21, 2023.

Accepted May 19, 2023.

Zorenko Iryna, PhD, Head of the Department of English Philology, Kryvyi Rih State Pedagogical University (Haharina Ave. 54, Kryvyi Rih, 50086, Ukraine); e-mail: zorenko.iryana@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-7628-2724>

Kanevska Olga, PhD, Associate Professor of the Department of Translation and Slavic Philology, Kryvyi Rih State Pedagogical University (Haharina Ave. 54, Kryvyi Rih, 50086, Ukraine); e-mail: o.b.kanevska@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-1703-7929>

Contrastive analysis of linguocultural connotations of zoonymic imagery in English, Ukrainian and Russian proverbs

The use of contrastive analysis as a linguistic research method is effective at all language levels, especially at lexico-semantic and lexico-phraseological levels. Zoonymic images fixed in the language are associated with national and cultural stereotypes, value standards, which testifies to the individuality of the figurative thinking of speakers of the language, as well as to differences and similarities of language worldview.

The article presents a contrastive analysis of the linguocultural connotations of zoonymic images in English, Ukrainian, and Russian proverbs.

In the analyzed languages, the imagery of the proverb with a zoonymic component is formed by two main ways: as the figurative meaning of the whole sentence with the direct meaning of its component parts; as the figurative meaning of the parts of the sentence with the figurative meaning of the whole sentence.

The following types of formal similarities and differences in English, Ukrainian, and Russian proverbs with a zoonymic image are identified: full logical and figurative similarity; logical and figurative similarity at the level of the whole statement and differences at the level of words; identity of logical meaning and complete difference in imagery; similarity of imagery and differences of logical meanings. Similarities and differences in zoonymic imagery are explained by a number of reasons: differences in folklore imagery system; differences in the national and cultural systems, which are reflected in proverbs; borrowing images from well-known religious or literary texts; typological and areal similarities and differences of the figurative systems.

In various languages, the symbolic meaning of zoonyms is based on the importance of a certain animal, bird or insect in economic activity, in social and everyday life, in the mythological and religious worldview of the people. Specific examples (bull / ох; бик / вил; бык / вол) show that zoonymic images in different languages can completely coincide in their semantic meaning, be similar, or completely different. Zoonyms are formed according to mental patterns based on metaphorical transference and have evaluative and linguocultural connotations.

Key words: zoonym, linguocultural connotation, proverb, contrastive analysis, the English language, the Ukrainian language, the Russian language
